

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Kariyer Engellerinin Yordayıcıları

Predictors of Perceived Career Barriers among University Senior Students

Özlem ULAŞ*, Serap ÖZDEMİR**

• Geliş Tarihi: 17.02.2017 • Kabul Tarihi: 01.12.2017 • Yayın Tarihi: 31.07.2018

Kaynakça Bilgisi: Ulaş, Ö., & Özdemir, S. (2018). Üniversite son sınıf öğrencilerinde algılanan kariyer engellerinin yordayıcıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(3), 672-688. doi: 10.16986/HUJE.2017033806

Kaynakça Bilgisi: Ulaş, Ö., & Özdemir, S. (2018). Predictors of perceived career barriers among university senior students. *Hacettepe University Journal of Education*, 33(3), 672-688. doi: 10.16986/HUJE.2017033806

ÖZ: Bu çalışmanın amacı üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerini yordayan değişkenleri ortaya koymaktır. Buradan hareketle araştırmanın çalışma grubunu, güneybatıda yer alan bir üniversitenin Eğitim Fakültesi'nin çeşitli programlarında öğrenim gören toplam 275 üniversite son sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Algılanan Kariyer Engelleri Ölçeği, Kariyer Kararı Öz-yeterlik Ölçeği Kısa-Formu, Sürekli Kaygı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise çoklu doğrusal regresyon analizi ve ilişkisiz örneklem için t-testi analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, bölüm seçiminde arkadaş etkisi, kariyer kararı verme öz-yeterliği ve sürekli kaygı değişkenlerinin üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerini manidar olarak yordadığını, bölüm seçiminde aile ve öğretmen etkisi ve akademik not ortalaması değişkenlerinin ise manidar olarak yordamadığını göstermektedir. Bununla birlikte cinsiyete göre üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerinde manidar bir fark olmadığı görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmış ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: algılanan kariyer engelleri, kariyer kararı verme öz-yeterliği, kaygı.

ABSTRACT: The purpose of this research was to analyze which variables predicted university senior students' perceived career barriers levels. The study group for this research consisted of 275 university senior students studying at the different programs of the Faculty of Education in the southwest of Turkey. Perceived Career Barriers Scale, Career Decision-Making Self-Efficacy Scale, Trait Anxiety Inventory and Personal Information Form were used to collect data. Multiple linear regression and independent group t-test statistical methods were used to analyze the data. Results indicated that the students' levels of perceived career barriers were predicted by the variables of peer effect on career choices, career decision-making self-efficacy, and trait anxiety. However, parents and teachers' effect on career choices and GPA did not predict the students' levels of perceived career barriers. Furthermore, there was not a statistically significant difference in the students' perceived career barrier levels based on gender. These results were discussed in the light of relevant literature and recommendations were proposed.

Keywords: perceived career barriers, career decision-making self-efficacy, anxiety.

1. GİRİŞ

Kariyer kararı verme ya da kariyer yolu belirlemek için gerekli olan becerilerden biri de kariyer kararları almada hangi noktaların önemli olduğunun bilinmesi ve bu bilgilerin kariyer kararları alma süreciyle bütünleştirilmesidir. Bu anlamda aslında günümüzde kariyer seçimi yalnızca basit bir şekilde bireylerin özellikleri ile meslekleri birbirine eşleştirmeyi

* Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.B.D., Giresun-Türkiye. e-posta: ozlemulass@gmail.com (ORCID: 0000-0002-2757-7905)

** Dr. Öğr. Üyesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.B.D., Burdur-Türkiye. e-posta: ozdemir@mehmetakif.edu.tr (ORCID: 0000-0002-1592-6952)

içermemektedir. İşyerindeki ve toplumdaki değişikliklerle birlikte kariyer seçimlerinin doğasında da bir dizi değişim görülmüştür. Yeşilyaprak'a göre (2012) doğasındaki bu değişime paralel olarak kariyer gelişimi dönemsel olmaktan ziyade yaşam boyu olacak şekilde algılanmaya başlanılmıştır. Bütün bu paradigma değişiklikleri ile kariyer kararı verme durumu artık basit bir süreçten ziyade birçok karmaşık yapıdan oluşan daha kapsamlı bir süreç olarak algılanmaktadır (Yeşilyaprak, 2012).

Kariyer kararı verme sürecini etkileyen birçok değişken mevcuttur. Yapılan çalışmalar kariyer kararı verme sürecini sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler (Aytekin, 2005), akademik başarı (Ayık, Özdemir ve Yavuz, 2007), ilgi (Erdemir, 2010; Genç, Kaya ve Genç, 2007; Mikkonen, Heikkila, Ruohoniemi ve Lindblom-Ylänne, 2009; Şahin, Zoraloğlu ve Fırat, 2011), yetenek (Genç ve diğ., 2007), değer (Genç ve diğ., 2007), mesleğe ilişkin olumlu görüşler (Sarıkaya ve Khorshid, 2009; Şahin, Zoraloğlu ve Fırat, 2011) ve üniversiteye giriş sınavında aldığı puan (Sarıkaya ve Khorshid, 2009) gibi birçok değişkenin etkilediğini göstermektedir. Bununla birlikte bireylerin kariyerleri ile ilgili kararlar alabilmelerinde ya da kararsızlık yaşamalarında (Constantine, Wallace ve Kindaichi, 2005; Creed, Patton ve Bartrum, 2004; Patton, Creed ve Watson, 2003) ve kendilerine uygun kariyer seçimlerinde (Tien, Wang ve Liu, 2009) etkili olan bir diğer değişken ise algıladıkları kariyer engelleridir. Sosyo-Bilişsel Kariyer Kuramı'nda da bireylerin karşılaştıkları kariyer engellerinin onların kariyer kararı vermelerini güçlü bir şekilde etkilediği belirtilmiştir (Lent, Brown ve Hackett, 1994).

İlgili literatür incelendiğinde üniversite öğrencilerinin ne tarz kariyer engelleri ile karşılaşabileceği yönünde bir bilgiye rastlanmadığı ancak, kariyer engelleri kavramını ilk ortaya atan kuramcının Crites (1969) olduğu görülmektedir. Crites (1969) kariyer engellerini, kariyer amaçlarına ulaşmayı engelleyebilecek bütün faktörler olarak tanımlamıştır. Crites (1969) içsel (örneğin, ilgi eksikliği) ya da dışsal (örneğin, cinsiyet ayrımcılığı) nedenlerden kaynaklanan engelleri bireylerin kariyer gelişimlerini sekteye uğratabilecek faktörler olarak görmektedir. Ancak daha öncesinde bazı kuramcılar (Bordin, 1946; Williamson, 1939) doğrudan kariyer engelleri yerine bireylerin kariyer gelişimlerine engel teşkil edebilecek bazı problemlerden bahsetmişlerdir. Bu kuramcılara göre (Bordin, 1946; Williamson, 1939), bireylerin kariyer gelişimlerinde karşılaşabilecekleri sorunlar çeşitlilik göstermektedir. Bunlardan bazıları; a) seçim yapma aşamasında kararsızlık yaşanması, b) verilen kararlar ilgili şüphe ve kaygı gibi olumsuz duygular yaşanması c) iş dünyası ve kişisel nitelikleri konusunda bilgi eksikliği d) yetenek, ilgi gibi kişisel niteliklerle seçilen mesleğin niteliklerinin uyuşmaması, e) birden fazla ilgi ve yeteneğe sahip olma, f) başkalarının fikirlerine duyulan ihtiyacın fazlalığı, g) herhangi bir kariyer problemi yaşandığında etkili çözüm yolunun bulunamaması h) kariyer seçiminde en iyisinin ne olduğuna dair güvence bulma ihtiyacı olarak sıralanabilir.

Kariyer engelleri bireysel ve çevresel unsurlar tarafından oluşturulan ve bireyin kariyer gelişimini güçleştiren olaylar ve şartlar olarak ifade edilebilir (Swanson ve Woitke, 1997). Swanson ve Tokar (1991) kariyer engelleri konusunda sosyal/kişilerarası, tutumsal ve etkileşim olmak üzere toplam üç boyut içeren sınıflama sistemini oluşturmuşlardır. Sosyal/kişilerarası engeller, aile kökeni, evlilik geleceği ve çocuklar ile ilgili iken; tutumsal engeller benlik kavramı, ilgiler, işe ilişkin tutum gibi içsel durumlar ile ilgilidir. Etkileşim engelleri ise demografik özellikler (örneğin, yaş, cinsiyet) ile ilgili güçlüklerle ilgilidir. Bütün bu araştırmalardan hareketle, üniversite öğrencilerinin cinsiyet, yaş, ilgi, kendine güven gibi daha öncede ifade edilen değişkenleri kariyer gelişimlerinde bir engel olarak algılayabilecekleri söylenebilir.

Swanson ve Tokar'ın (1991) yanı sıra Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı'nda da kariyer engelleri ele alınmış ve bireylerin kariyerlerinde algıladıkları engeller, kariyer ilerlemesini zorlaştıran bireye özgü ya da ortama özgü etmenler şeklinde incelenmiştir (Betz, 2000). Lent, Brown ve Hackett (1994), Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı'nda kariyer engelleri, kariyer kararı

verme yetkinliği, memnuniyet ve kararlılık, ilgi, yetenek ve beklenen çıktı kavramlarının kariyer gelişimi ile olan ilişkisinin ortaya koyulduğunu belirtmişlerdir. Lent, Brown ve Hackett (1994) çalışmalarında kariyer engellerinin kariyer seçiminde ve kariyerde ilerleme notasında birey için problem oluşturacağını belirtmişlerdir.

Görüldüğü üzere kariyer engelleri bireylerin yaşamlarının birçok yönü ile ilgili bir yapıdır. Kariyer engelleri ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, kariyer engellerinin kariyer kararı verme yetkinliği ile ilişkisinin pek çok araştırmada (Ann-Yi, 2010; Creed ve diğ., 2004; Gushue, Clark, Pantzer ve Scanlan, 2006; Kelly ve Hatcher, 2013; Lee ve Park, 2012; Mori, 2004; Patton ve diğ., 2003; Quimby ve O'Brien, 2004; Wright, Perrane-McGovern, Boo ve White, 2014) incelendiği görülmektedir. Bunun yanı sıra kariyer engellerinin kariyer kimliği (Gushue ve diğ., 2006), kariyer araştırma davranışı (Gushue ve diğ., 2006), kariyer statü beklentisi (Creed, Conlon ve Zimmer-Gembeck, 2007), kariyer düşünceleri (Rivera, Chen, Flores, Blumberg ve Ponterotto, 2007), kariyere odaklanma (Creed ve diğ., 2004), kariyer ve yaşam hakkındaki iyimserlik (Mori, 2004), kariyer olgunluğu (Patton ve diğ., 2003) ve sonuç beklentileri (Lindley, 2005) gibi kariyer ile ilgili başka değişkenlerle de ilişkili olduğu görülmektedir. Benzer şekilde bazı araştırmacılar algılanan kariyer engelleri ile öğretmenden algılanan (McWhirter, 1992), aileden algılanan (Raque-Bogdan ve diğ., 2013), genel algılanan (Fabian, Beveridge ve Ethridge, 2009) sosyal destek, iyimserlik/kötümserlik bilişsel stili (Creed, Patton ve Bartrum, 2004) gibi değişkenler arasında da manidar ilişkiler olduğunu belirtmiştir.

Görüldüğü üzere literatürde sıklıkla çalışılan ve algılanan kariyer engellerine etkisi en çok vurgulanan değişkenlerden biri kariyer kararı verme öz yeterliğidir. Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı'nda kariyer engellerinin fazla olmasının bireylerin kariyer kararı verme öz-yeterliği düzeylerini azaltabileceği yönünde savlar söz konusudur (Özyürek, 2013). Kariyer engelleri bireylerin kariyer gelişim sürecinde kendi yeteneklerine olan inançlarının düşük olmasına neden olmakta, bu durum ise kariyer seçim davranışlarını etkilemektedir (Betz, 2000; Özyürek, 2013). Taylor ve Betz (1983), kariyer kararı verme öz-yeterliğini, bireylerin kariyer kararı almalarında kendi yeteneklerine olan güven olarak tanımlamıştır. Kariyer engelleri, kariyer kararı verirken bireyin kendi yeteneklerine olan güvenini düşürebilmektedir (Ann-Yi, 2010; Creed ve diğ., 2004; Gushue ve diğ., 2006; Kelly ve Hatcher, 2013; Lee ve Park, 2012; Mori, 2004; Patton ve diğ., 2003; Quimby ve O'Brien, 2004; Wright ve diğ., 2014). Bazı çalışmalarda (Ann-Yi, 2010; Creed ve diğ., 2004; Kelly ve Hatcher, 2013; Lee ve Park, 2012; Quimby ve O'Brien, 2004; Wright ve diğ., 2014), bireylerin algıladıkları kariyer engelleri arttıkça kariyer kararı verme öz-yeterliği düzeylerinin azalacağı ifade edilirken; bazılarında (Gushue ve diğ., 2006; Mori, 2004; Patton ve diğ., 2003) kariyer kararı verme öz-yeterliği düzeyleri arttıkça algıladıkları engellerin azalacağı belirtilmiştir. Bu çalışmada da kariyer kararı verme öz-yeterliği düzeyi arttıkça algılanan kariyer engellerinin azalacağı savı test edilmiştir.

London (2014) kariyerlerinde karşılaştıkları engel sayısı fazla olan bireylerin kendilerini fırtınada bir kum tanesi gibi hissettiklerinden dolayı olumsuz bir takım duygular yaşayabileceklerini belirtmiştir. Buradan hareketle organizmanın iç dengesini bozacak tehlikelere karşı bir tepki olarak ifade edilen ve olumsuz olarak algılanabilen kaygı değişkeninin bireylerin çevrelerden algıladıkları engel düzeylerini etkileyebileceği söylenebilir. İlgili çalışmalar incelendiğinde üniversite öğrencilerinin algıladıkları kariyer engelleri ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bununla birlikte kaygı düzeyinin üniversite öğrencilerinin kariyer gelişim sürecini etkileyen bir değişken olduğu da yapılan çalışma bulgularında (Işık, 2012; Terry, 1994) görülmektedir. Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı'nın temelini oturtulduğu Bandura'nın (1997) görüşlerinden hareketle, bireylerin kariyerleri ile ilgili algıladıkları engellere ilişkin baş etme yetkinlikleri artırıldığı takdirde kariyer gelişim sürecinde kaygılarının da azalacağı söylenebilir. Buradan hareketle içsel durumlardan biri olarak algılanabilecek kaygının, bireylerin algıladıkları engel düzeylerini etkileyebileceği söylenebilir.

Kaygı değişkeni ile algılanan kariyer engelleri arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda çalışma olmasına benzer şekilde ilgili literatürde, üniversite öğrencilerinin bölüm seçimlerinde aile, arkadaş ve öğretmenlerinden etkilenme düzeyleri ile kariyer gelişim süreçleri boyunca algıladıkları engeller arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara da rastlanmamıştır. Öte yandan kariyer psikolojik danışması alanında yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde aile, öğretmen ve arkadaş etkisinin (Ceylan, Coştur, Çifiliz-Kınay, Demirhan, Demirtaş-Zorbaz ve arkadaşları, 2015; Hamamcı, 2005; Korkut-Owen, Kepir, Özdemir, Ulaş ve Yılmaz, 2012; Savickas, 1991) ve sosyal desteğinin (Keller ve Whiston, 2008; Köküsoy, 2008; Poll, 2003; Sürücü, 2005) bireylerin kariyer seçimlerinde, davranış ve örüntülerinde etkili olduğu görülmektedir. Buradan hareketle ilgili değişkenlerin bireylerin kariyer gelişim süreçlerinde algıladıkları engellerle de ilişkili olabileceği söylenebilir.

Algılanan kariyer engelleri değişkeni ile demografik nitelikler arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar da mevcuttur. Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, sosyo-ekonomik düzey (Patton ve diğ., 2003), sınıf düzeyi (Patton ve diğ., 2003) ve etnik köken (Luzzo ve McWhirter, 2001; McWhirter, 1997; Stead ve diğ., 2004) kariyer engelleri ile ilişkili değişkenler arasındadır. Kariyer engelleri ile ilişkisi en çok araştırılan demografik niteliğin ise cinsiyet olduğu görülmektedir. Buna göre bazı çalışmalarda (Cardoso ve Marques, 2008; İnandı, 2009; Lindley, 2005; Luzzo ve McWhirter, 2001; McWhirter, 1997; Migunde, Agak ve Odiwuor, 2012; Özyer ve Azizoğlu, 2014; Patton ve diğ., 2003; Raque-Bogdan Klingaman, Martin, ve Lucas, 2013; Simpson, Sturges, Woods ve Altman, 2004; Stead, Els ve Fouad, 2004) cinsiyete göre algılanan kariyer engellerinde manidar bir fark olduğu bulgusuna ulaşılrken, bazılarında (Creed ve diğ., 2007) ise olmadığı bulgusuna ulaşıldığı görülmüştür. Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı'nda da cinsiyete göre kariyere hazırlanma ve kariyerde karşılaşılan zorluklar açısından bir farklılık olduğu belirtilmiştir (Bandura, 2006; Lent, Brown ve Hackett, 2002). Buradan hareketle Türkiye'deki cinsiyet temelli kariyer seçeneklerine olan vurgu göz önünde bulundurulduğunda algılanan kariyer engellerinin cinsiyet değişkeni açısından incelenmesinin önemli olduğu söylenebilir.

Diğer bir demografik değişken olan akademik not ortalamasının diğer bir deyişle öğrencinin üniversitede edindiği akademik başarısının kariyer kararı verme sürecini kolaylaştırması beklenmektedir. Ancak literatürde not ortalaması ve kariyer engelleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Sadece Bacanlı (2012) ve Gati, Krausz ve Osipow (1996) yaptıkları araştırmalarda algılanan akademik başarıyı yüksek öğrencilerin başarısı düşük öğrencilere oranla daha az kariyer güçlüğü yaşadıklarını ortaya koymuşlardır. Bununla birlikte Lent, Brown ve Hackett (1994) akademik başarısı düşük olan bireylerin kariyer gelişim süreçleri açısından riskli gruplar içerisinde değerlendirildiklerini belirtmiştir. Öğrencilerin kariyer güçlüğü ve gelişim süreçlerinde etkili olan akademik not ortalamasının benzer şekilde kariyer engeli ile de ilişkili olabileceğinden yola çıkılarak akademik not ortalaması değişkeni araştırmada öğrencilerin kariyer engellerinde bir risk faktörü olabilecek bir başka değişken olarak ele alınmıştır.

İlgili literatür incelendiğinde, birey için sancılı bir süreç olarak değerlendirilen üniversite son sınıf döneminde bir başka ifade ile okuldan işe geçiş döneminde, bireylerin hem doyum sağlayacakları hem de başarılı olabilecekleri bir alana yönlendirilmelerinin kritik olduğu söylenebilir. Üniversitenin son yıllarına denk gelen okuldan işe geçiş döneminde, öğrencilerin seçebilecekleri alanlarla ilgili planlar yapmaları, kendilerini hem psikolojik hem de fizyolojik olarak iş dünyasına hazırlamaları ve olası kariyer seçeneklerini ve planlarını oluşturmaları gerekmektedir. Ancak öğrencilik hayatı ile iş hayatının farklılık göstermesi, iş hayatı ile gerçekçi olmayan beklentilere sahip olma gibi nedenlerle bu süreç üniversite son sınıf öğrencileri için zor geçebilmektedir. Lent, Brown ve Hackett (1994) bu zorlu süreçte destek ve engellerin ortaya konmasının kariyer gelişimi açısından önemli bir basamak olduğunu

belirtmişlerdir. Bu amaçla üniversite son sınıf öğrencilerinin kariyer engellerini incelemenin ve bu basamakta yapılacak çalışmaların öğrencilerin kariyer sürecini daha nitelikli hale getireceği düşünülmektedir. Türkiye’de üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerini inceleyen sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Bu anlamda üniversite son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kariyer gelişimlerini desteklemek üzere algıladıkları kariyer engellerini hangi değişkenlerin etkilediğinin belirlenmesi ve bunları azaltmak için gerek akademik gerekse de uygulamaya dönük çalışmaların yapılması önem kazanmaktadır.

Bu anlamda bireylerin algıladıkları kariyer engellerinin kendilerine uygun kariyer kararları vermesine olan etkisi göz önünde bulundurulduğunda; yapılan çalışmalara dayanarak, algılanan kariyer engellerini hangi değişkenlerin yordadığının ortaya çıkarılması bireylerin kariyer gelişimlerinde algıladıkları kariyer engellerini azaltmak amacıyla yapılan çalışmalara yol gösterici olabilecektir. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerini yordayan değişkenleri ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda ‘Kariyer kararı öz-yeterliği, kaygı, bölüm seçiminde aile, öğretmen ve arkadaş etkisi ile akademik not ortalaması değişkenleri üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerini manidar olarak yordamakta mıdır? ve ‘Cinsiyete göre üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerinde manidar bir fark var mıdır?’ sorularına cevap aranmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı güz döneminde güneybatıdaki bir ilde yer alan orta büyüklükte bir üniversitenin eğitim fakültesinin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören toplam 275 (181 kadın, 93 erkek, 1 cinsiyet belirtmemiş) üniversite son sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmaya katılan bireylerin demografik nitelikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların demografik nitelikleri

Öğrenci Nitelikleri	Frekans	Yüzde(%)
Cinsiyet		
Kadın	181	65,8
Erkek	93	33,8
Kayıp Veri	1	,4
Bölüm		
Sınıf Öğretmenliği	59	21,5
İngilizce Öğretmenliği	27	9,8
Okul Öncesi Öğretmenliği	30	10,9
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	21	7,6
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği	28	10,2
Resim-İş Öğretmenliği	11	4,0
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	24	8,7
Fen Bilgisi Öğretmenliği	17	6,2
Müzik Öğretmenliği	16	5,8
Beden Eğitimi Öğretmenliği	42	15,3
TOPLAM	275	100

2.2. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Algılanan Kariyer Engelleri Ölçeği, Kariyer Kararı Öz-yeterlik Ölçeği Kısa-Formu, Sürekli Kaygı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçme araçlarının psikometrik özellikleri aşağıda verilmiştir.

2.2.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Kişisel Bilgi Formu kapsamında cinsiyet, bölüm, bölüm tercih sırası, genel akademik not ortalamasını içeren sorular yer almaktadır. Bununla birlikte Kişisel Bilgi Formu'nda, kariyer kararında aile etkisi, arkadaş etkisi ve öğretmen etkisini 1 ile 100 arasında derecelendirmeleri istenmiştir.

2.2.2. Algılanan Kariyer Engelleri Ölçeği (AKEÖ)

Üniversite öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerini ölçmek amacıyla Sürücü (2011) tarafından geliştirilmiştir. Sekiz boyut ve toplam 33 maddeden oluşan ölçek Likert tipindedir ve 1-5 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar bireylerin algıladığı kariyer engellerinin yoğunluğunu göstermektedir. AKEÖ'den toplam puan hesaplanabileceği gibi boyutlarına ilişkin puanlar da hesaplanabilmektedir. Ölçeğin toplam puan aralığı 33-165'tir. AKEÖ'nin yapı geçerliğini belirlemek için açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmış ve sekiz faktörlü yapı elde edilmiştir. AKEÖ'nin ve boyutlarının güvenilirliği için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ve test tekrar test güvenirliği incelenmiştir. AKEÖ'nin tümü için Cronbach Alpha= .92 olduğu, boyutlarının Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayılarının .53 ile .91 arasında; test tekrar test korelasyon katsayılarının ise .45 ile .75 arasında değiştiği belirlenmiştir (Sürücü, 2011). Bu çalışma kapsamında elde edilen veriler üzerinde de ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı incelenmiş ve .96 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Kariyer Kararı Öz-Yeterlik Ölçeği Kısa-Formu

Orijinal formu Betz, Klein ve Taylor (1996) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarılma çalışmaları Büyükgöze-Kavas (2014) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılmıştır. Toplam 25 maddeden oluşan ölçek Likert tipindedir ve 1-5 arasında puanlanmaktadır. Kariyer Kararı Verme Öz-yeterlik Ölçeği'nin faktör yapısı literatürle tutarlı olarak maddelerin birden fazla faktöre yüklendiği ve faktör yapısının net bir şekilde ayrılmadığı bir yapı sergilemektedir. Bu nedenle, Türk örneklemini için kariyer kararı verme öz-yeterliğin ölçülmesinde ölçeğin toplam puanının kullanılması uygun görülmüştür. Ölçüt geçerliğinin sınanması için ölçek Genel Öz-Yeterlik Ölçeği ile birlikte uygulanmıştır. İki ölçeğin toplam puanları arasındaki ilişki katsayısı .65 bulunmuştur. Ölçeğe ilişkin iç tutarlılık katsayısı .92'dir. Ayrıca, test-tekrar test güvenirlik katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. Türk örnekleminde yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları neticesinde Kariyer Kararı Öz-yeterlik Ölçeği Kısa Formu'nun Türk örnekleminde kullanılabilir olduğu belirlenmiştir. Ölçekten alınan yüksek puan kişinin kariyeri konusunda karar verebilmesine yönelik öz-yeterliğinin yüksek olduğunu ifade etmektedir (Büyükgöze-Kavas, 2014). Bu çalışma kapsamında elde edilen veriler üzerinde de ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı incelenmiş ve .94 olarak bulunmuştur.

2.2.4. Sürekli Kaygı Ölçeği

Bireylerin kaygı düzeylerini saptamak için Spielberger ve arkadaşları (1970) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarılma çalışması Öner ve Le Compte (1974-1977) tarafından yapılmıştır. Bir öz değerlendirme türü olan ölçek, toplam 40 maddeden ve iki ayrı ölçek formundan oluşmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin 20 maddelik "Sürekli Kaygı Ölçeği" kısmı kullanılmıştır. Ölçek 4'lü Likert tipinden olup, ölçekten elde edilen toplam puan değeri 20 ile 80 arasında değişmektedir. Puanın büyük olması kaygı seviyesinin yüksek olduğuna, küçük puan kaygı seviyesinin düşük olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin Kuder-Richardson güvenirliği .83 ile .87 arasında, test-tekrar test güvenirliği .71 ile .86 arasında ve madde güvenirliği .34 ile .72 arasında değişmekte olup yapı ya da deneysel kavram geçerliği ve kriter geçerliği analizleri yapılmış ve ölçeğin bilimsel çalışmalarda kullanılabilirliği sonucuna ulaşılmıştır (Öner ve Le

Compte, 1985). Bu çalışma kapsamında elde edilen veriler üzerinde de ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı incelenmiş ve .73 olarak bulunmuştur.

2.3. İşlem

Araştırma verileri güneybatıdaki bir ilde yer alan orta büyüklükte bir üniversitenin Eğitim Fakültesi son sınıf öğrencilerinden 2015-2016 öğretim yılı güz döneminde toplanmıştır. Ölçekler, fakültenin son sınıf öğrencilerine ders veren aynı zamanda araştırmanın ikinci yazarı olan öğretim görevlisi tarafından ders saati içerisinde, gönüllü öğrencilere uygulanmıştır. Katılımcılara öncelikle araştırmanın amacına yönelik kısa bilgi verilmiş, araştırmaya katılımın önemi vurgulanmış ve ardından araştırmaya katılmak isteyen katılımcılara ölçekler verilmiştir. Gerekli durumlarda katılımcılara ek açıklamalar yapılmıştır. Ölçme araçlarının uygulanma süresi yaklaşık 20 dakikadır.

2.4. Verilerin Analizi

Katılımcılardan toplanan veriler SPSS-21 kullanılarak bilgisayara aktarılmıştır. Algılanan Kariyer Engelleri Ölçeği'nden alınan puanlar bağımlı, diğer ölçeklerden alınan puanlar ve Kişisel Bilgi Formu ile elde edilen bilgiler bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. Problem ve alt problemlere bağlı olarak verilerin analizinde çoklu doğrusal regresyon analizi ve ilişkisiz örneklem için t-testi analizi kullanılmıştır. İkili karşılaştırma testi yapılırken varyansların homojenliğine Levene F testi ile bakılmış ve varyanslar homojen ise ilişkisiz örneklem için t testi analizi uygulanmıştır. Analizlerde hata payının üst sınırı .05 olarak alınmıştır.

Veri analizi esnasında öncelikle ölçek maddelerini eksik yanıtlayan dört öğrenciden elde edilen veriler işlem dışı bırakılmıştır. Buna ek olarak Mahalanobis uzaklığı hesaplanarak belirlenen çok yönlü uç değer olan 27 veri, veri setinden çıkarılmış ve sonuç olarak analizler 275 (181 kadın, 93 erkek, 1 cinsiyet belirtmemiş) üniversite son sınıf öğrencisinden elde edilen veriler üzerinde gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerini yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla çoklu regresyon analiz yönteminden faydalanılmıştır. Regresyon varsayımlarından çoklu bağlantılılık sorunu olup olmadığı değişkenler arasındaki korelasyonlar ve varyans şişkinlik değerleri (VŞD) incelenerek belirlenmiştir. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonlar Tablo 2'de verilmiştir. Değişkenler arasındaki korelasyonlar incelendiğinde .80 değerinin üzerinde korelasyon olmadığı ve hiçbir VŞD değerinin 5'den büyük olmadığı saptanmıştır (Field, 2005). Verilerin normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığına ise çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak karar verilmiştir. Bağımlı değişkene ilişkin dağılımın normal olduğunun söylenebilmesi için çarpıklık ve basıklık katsayılarının -2 ve +2 aralığında olması gerekir (Field, 2005). Tablo 2'de yer alan çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde, bağımlı değişkene ilişkin dağılımın normal olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Bağımlı ve bağımsız değişkenler (ölçek puanları) arasındaki korelasyonlar, basıklık ve çarpıklık katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7
1. AKE*	1,00						
2. KKVÖ**	-,12*	1,00					
3. SK***	,45**	,03	1,00				
4. Not Ortalaması	-,02	,00	-,03	1,00			
5. Aile Etkisi	,05	,06	,10	,04	1,00		
6. Arkadaş Etkisi	,22**	,04	,12*	-,07	,22**	1,00	
7. Öğretmen Etkisi	,05	,07	,08	-,06	,18**	,45**	1,00
Ortalama	74,90	89,32	50,70	3,07	45,57	21,36	40,49
Std. Sapma	27,98	15,65	7,35	0,44	33,50	26,54	32,75
Çarpıklık	0,77	-0,38	0,57	-0,19	0,13	1,41	0,34
Basıklık	-0,03	0,16	0,06	0,98	-1,24	1,20	-1,09

N=275, **p<.01, *p<.05

*AKE: Algılanan Kariyer Engelleri Puan Ortalamaları

**KKVÖ: Kariyer Kararı Verme Öz-Yeterliği Puan Ortalamaları

***SK: Sürekli Kaygı Puan Ortalamaları

Çoklu regresyon analiz yönteminin kullanılabilmesi amacıyla bağımlı değişken için otokorelasyon değeri incelenmiş ve Durbin Watson testi değeri 1,71 çıkmıştır. Tabachnick ve Fidell'e göre (2007) Durbin Watson test değeri hataların ilişkisiz olduğunu göstermektedir. Son olarak ise bağımlı değişkene ait puanların doğrusal olup olmadığı Normal P-P grafiği ile incelenmiştir ve kariyer kararı verme yetkinliği değişkenine ait sürekli puanların, 45 derecelik açı çizdiği ve dolayısıyla doğrusallıktan sapmadığı görülmüştür.

Regresyon denkleminin ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre F değeri manidar bulunmuştur ($F_{6; 268} = 15,043$, $p < 0,01$). Bu sonuca dayanarak kurulan regresyon modelinin istatistiksel olarak önemli olduğuna karar verilmiştir. Modeldeki bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordama düzeylerinin istatistiksel olarak önemli olup olmadığını belirlemek için regresyon katsayıları incelenmiştir.

Tablo 3. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerinin yordayıcılarına ilişkin çoklu regresyon analiz sonuçları

	B	Std. Hata	Standart Beta	T	p	Tolerans	VŞD	R	R ²
Sabit	11,037	16,889		,653	,514				
Aile Etkisi	-,020	,046	-,024	-,440	,661	,931	1,07		
Arkadaş Etkisi	,213	,064	,202	3,352	,001**	,769	1,30		
Öğretmen Etkisi	-,056	,051	-,066	-1,109	,269	,786	1,27	.50	.25
Akademik Not Ortalaması	-,237	3,365	-,004	-,071	,944	,990	1,01		
Kariyer Kararı Verme Yetkinliği	-,236	,095	-,132	-2,492	,013*	,993	1,01		
Sürekli Kaygı	1,664	,204	,437	8,172	,000***	,977	1,02		

*p<0,05

**p<0,01

***p<0,001

Tablo 3'de görüldüğü üzere, regresyon analizi sonuçlarına göre bölüm tercihinde arkadaş etkisi, kariyer kararı verme yetkinliği ve sürekli kaygı değişkenlerinin üniversite öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerini manidar olarak yordadığı görülmektedir ($R=0,50$, $R^2=0,25$,

$p < 0,01$). Bağımsız değişkenler birlikte algılanan kariyer engelleri puanlarındaki toplam varyansın yaklaşık olarak %25'ini açıklamaktadır.

Regresyon katsayılarının istatistiksel olarak önemliliğine ilişkin t testi sonuçlarına göre bölüm seçiminde arkadaş etkisi ($t=3,352$, $p < 0,01$), kariyer kararı verme yetkinliği ($t=-2,492$, $p < 0,05$) ve sürekli kaygı ($t=8,172$, $p < 0,001$) değişkenlerine ilişkin regresyon katsayıları manidar bulunmuştur. Diğer yandan bölüm seçiminde aile etkisi ($t=-0,440$, $p > 0,05$), bölüm seçiminde öğretmen etkisi ($t=-1,109$, $p > 0,05$) ve akademik not ortalaması ($t=-0,071$, $p > 0,05$) değişkenlerine ilişkin regresyon katsayıları istatistiksel olarak manidar bulunmamıştır.

Regresyon katsayılarının işareti incelendiğinde kariyer kararı verme yetkinliği değişkeni için işaretin negatif olduğu görülmektedir. Regresyon katsayılarının negatif olması kariyer kararı verme yetkinliği değişkenine ait puanlarda artış oldukça üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerine ilişkin puanlarında azalma olacağı anlamına gelmektedir. Regresyon katsayılarının işareti pozitif olan bölüm seçiminde arkadaş etkisi ve sürekli kaygı değişkenlerine ilişkin puanlarda artış oldukça üniversite öğrencilerinin algıladıkları kariyer engelleri puanlarında da artış olmaktadır.

Cinsiyete göre üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerinde manidar bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem için t testi analiz yönteminden faydalanılmış ve analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Üniversite son sınıf öğrencilerinin cinsiyetine göre algıladıkları kariyer engellerine ilişkin puanlarına ait bağımsız örneklem t testi sonuçları

Gruplar	N	Ortalama	Std. Sapma	t	Levene f
Kadın	181	72,56	27,03	-1,821	1,373
Erkek	93	79,03	29,30		

* $p < 0,05$

Tablo 4'te görüldüğü gibi Levene testi sonucuna göre grupların varyansı eşit bulunmuştur (Levene $f=1,373$, $p > 0,05$). Bağımsız gruplar t testi sonucuna göre cinsiyete göre üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerinde manidar bir fark yoktur ($t=-1,821$, $p > 0,05$).

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle çoklu regresyon analiz sonuçlarına ilişkin bulguların, daha sonra ise cinsiyete göre üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerine ilişkin bulguların tartışılmasına yer verilmiştir. Son olarak ise araştırma sonuçları özetlenmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

4.1. Tartışma

Bu çalışma da kariyer kararı verme öz-yeterliği değişkeni üniversite son sınıf öğrencilerinin algılanan kariyer engellerinin manidar bir yordayıcısı olarak bulunmuştur. Gerek Beta katsayısı gerekse ikili korelasyonlar incelendiğinde ise, üniversite öğrencilerinin kariyer kararı verme öz-yeterliği düzeyleri arttıkça algıladıkları kariyer engellerinin azalacağı söylenebilir. İlgili literatür incelendiğinde, bazı çalışmalarda (Ann-Yi, 2010; Creed, Patton ve Bartrum, 2004; Gushue ve diğ., 2006; Kelly ve Hatcher, 2013; Mori, 2004; Patton, Creed ve Watson, 2003; Quimby ve O'Brien, 2004; Wright ve diğ., 2014) üniversite öğrencilerinin algıladıkları engeller ile kariyer kararı verme öz-yeterliği düzeyleri arasındaki ilişki manidar bulunurken, bazılarında (Enis, 2006; Lee ve Park, 2012) bu iki değişken arasındaki ilişkinin manidar olmadığı görülmektedir. Giriş bölümünde de ifade edildiği üzere, bütün bu çalışmalar incelendiğinde, bazı çalışmalarda üniversite öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerinin kariyer gelişim sürecinde kendi yeteneklerine olan inançlarının azalmasına neden olabileceği

(Ann-Yi, 2010; Creed, Patton ve Bartrum, 2004; Kelly ve Hatcher, 2013; Quimby ve O'Brien, 2004; Wright, ve diğ., 2014); bazılarında ise (Gushue ve diğ., 2006; Mori, 2004; Patton, Creed ve Watson, 2003) kariyer kararı verme öz-yeterliği düzeyleri arttıkça algıladıkları engellerin azalacağı belirtilmiştir. Özyürek'de (2013) bireylerin algıladıkları kariyer engelleri ile kariyer kararı verme öz-yeterliği düzeylerinin ilişkili kavramlar olduğunu belirtmiştir. Buradan hareketle algılanan kariyer engelleri ile kariyer kararı verme öz-yeterliği arasında her iki yönlü ilişkinin de mümkün olabileceği söylenebilir. Bu sebeple bireylerin kendi kararlarını alabilmede kendi yeteneklerine ilişkin inançlarının kariyer engellerini etkileyebilmesinin beklenen bir durum olduğu söylenebilir. Özellikle de üniversite son sınıf öğrencilerinin iş dünyasına hazırlandıkları bu geçiş evresinde kariyer kararları vermede kendi yeteneklerine duydukları inançları arttıkça, bu güven duygusuyla daha az engel algılayacakları ve çevrelerindeki destek kaynaklarına daha fazla odaklanacakları söylenebilir.

Bu çalışmadan elde edilen bulgulardan bir diğeri sürekli kaygı düzeyinin üniversite son sınıf öğrencilerinin algılanan kariyer engellerini manidar olarak yordadığıdır. İlgili literatürde kariyer engelleri ve sürekli kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmaya rastlanmazken, Sosyal-Bilişsel Kariyer Kuramı bireylerin kariyer engellerinin kariyer kararı vermelerini güçlü bir şekilde etkilediğini belirtmektedir (Lent ve diğ., 1994). Bu görüşten hareketle elde edilen bulgu kariyer kararsızlığı ve kaygı arasındaki ilişkiden yola çıkılarak dolaylı olarak tartışılmıştır. Kariyer kararsızlığı üzerinde odaklanan birçok araştırma bulgusu (Braunstein-Bercovitz, Benjamin, Asor ve Lev, 2012; Fuqua, Seaworth ve Newman, 1987; Miller ve Rottinghaus, 2014; Park, Woo, Park, Kyea ve Yang, 2016; Vignoli, 2015) kariyer kararsızlığı ve kaygı arasındaki pozitif yönlü ilişkiyi ortaya koymaktadır. Kaygı ve mesleki başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka araştırma da benzer şekilde kaygının kariyer gelişimi açısından engelleyici rolünü ortaya koymaktadır (Jerusalem, 1990). Bu anlamda kaygı, kariyer sürecinde karşılaşılan güçlüklerle etkili bir şekilde baş etmeyi engelleyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla kaygı, hem kariyer kararı vermeyi etkilediği için kariyere başlangıç evresinde, hem de karşılaşılan güçlüklerle mücadele etmeyi etkilediği için kariyeri sürdürme evresinde birey için engel oluşturabilmektedir. Özellikle de Türkiye'de üniversiteden mezun olunduktan sonra bireyler bir işe yerleşebilmek adına bir dizi sınav ve mülakattan geçmektedirler. Birbirleri ile sürekli olarak yarıştıkları bu zorlu süreçte bireyler kaygı gibi olumsuz duygular yaşayabilmektedir. Bu noktada üniversitelerin psikolojik danışma merkezlerinin kaygıyı azaltmaya yönelik bireysel ve grupla psikolojik danışmanlık hizmetlerine ağırlık vermeleri öğrencilere bir yandan kaygıyla baş etmelerinde yardımcı olurken diğer yandan kariyer kararlarını daha etkili vermelerine katkı sağlayabilir.

Bu çalışmadan elde edilen diğer bir bulgu, kariyer kararında arkadaş etkisinin üniversite son sınıf öğrencilerinin algılanan kariyer engellerini manidar olarak yordadığıdır. Bunun yanı sıra aile ve öğretmen etkisi algılanan kariyer engellerini manidar olarak yordamamaktadır. İlgili literatürde aile ve arkadaşların kariyer kararı verirken, iş bulma seçeneklerini belirlerken etkili olduğuna yönelik araştırmalar yer almaktadır (Hashim ve Embong, 2015; Korkut-Owen ve arkadaşları 2012; Naz, Saeed, Khan, Sheikh ve Khan, 2014). Diğer taraftan aile ve akranların bireyin kariyer kararında etkili olmadığını ortaya koyan bulgular da (Alika, 2010) mevcuttur. Ergenlerin akranları ile kariyer üzerine yaptığı konuşmaların kariyer seçeneklerini araştırmak için motive edici olabileceğini ortaya koyan bir araştırmada, henüz kariyer kararı vermemiş seçenek belirleme aşamasındaki ergenler üzerinde akran etkisi olumlu olarak değerlendirilmiştir (Kracke, 2002). Görüldüğü gibi ilgili araştırmalar üniversite/bölüm seçimine yönelik araştırmalardır. Literatürde üniversite öğrencilerinin kariyer kararları almalarında akranlarının etkisini ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Üniversite döneminde de gençlerin henüz birbirlerini kariyer seçenekleri açısından yönlendirebilecek yeterlilikte olmadıkları ve bundan dolayı hatalı yönlendirme yapabilecekleri göz önünde bulundurulduğunda bölüm seçiminde arkadaş etkisinin kariyer engeli ile ilişkisinin beklenen bir

durum olduğu söylenebilir. Üniversite son sınıf öğrencilerinin kendilerine uygun gördükleri bir alanda işe başlamaya geçiş aşamasında oldukları düşünüldüğünde, gerçeklik algısının gelişmeye ve toplumsal hayata geçmeye başladığı bu dönemde kendileri ile benzer bilgi birikimine sahip akranlarının onları yanlış yönlendirebileceği ve daha fazla kariyer engeli algılamasına neden olabileceği söylenebilir. Kariyer kararında aile ve öğretmen etkisinin algılanan kariyer engellerini anlamlı olarak yordamamasına ilişkin ilgili literatürde benzer bir araştırma örneğine rastlanmamıştır. Bu çalışmadaki katılımcıların mesleğe atılma evresine yaklaşan son sınıf öğrencileri olduğu düşünüldüğünde aile ve öğretmenlerin öğrenci üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkisinin sınırlı olacağı söylenebilir. Nitekim ailesinden birkaç yıldır uzakta yaşayan ve öğretmenleriyle sınırlı iletişim kurabilen gençlerin kararları üzerinde bu iki faktörün etkisinin düşük olması beklenen bir durumdur.

Bu çalışmadan elde edilen bir başka bulgu, akademik not ortalamasının üniversite son sınıf öğrencilerinin algılanan kariyer engellerini manidar olarak yordamadığıdır. İlgili literatür incelendiğinde, akademik not ortalaması ile algılanan kariyer engelleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Bununla birlikte Bacanlı (2012) ve Gati, Krausz ve Osipow (1996) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları, akademik başarısını kötü algılayanların kariyer kararı verme güçlüklerinin iyi algılayanlardan manidar olarak daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bireylerin sağlıklı kariyer kararları almasını engelleyen kariyer engelleri de kariyer kararlarında bir güçlük olarak ele alınabilir. Bununla birlikte Lent, Brown ve Hackett (1994) akademik başarısı düşük olan öğrencilerin kariyer gelişim süreçleri açısından riskli gruplar içerisinde değerlendirilebileceklerini belirtmişlerdir. Dolaylı olarak değerlendirildiğinde, akademik başarının üniversite son sınıf öğrencilerinin kariyer engellerini manidar olarak yordamamasının nedeni, bu çalışmada akademik başarının yalnızca öğrencinin ders notlarından elde edilmesiyle açıklanabilir. Buradan hareketle bundan sonraki yapılacak olan çalışmalarda öğrencilerin ders notlarının yanı sıra algıladıkları akademik başarılarının da sorulması ile çalışmanın yeniden yapılması önerilebilir. Diğer taraftan eğitim fakültesindeki son sınıf öğrencilerinin öğretmen olarak atanabilmeleri için gerekli olan kamu personeli seçme sınavı (KPSS) stresi yaşadıkları düşünüldüğünde, kariyer engeli olarak üniversitedeki akademik başarılarından ziyade KPSS'deki performanslarına daha fazla odaklanıyor olabilecekleri söylenebilir.

Bu çalışmadan elde edilen bir diğer bulgu ise cinsiyete göre üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerinde manidar bir fark olmadığı bulgusudur. İlgili literatür incelendiğinde, bazı çalışmalarda (Cardoso ve Marques, 2008; Lindley, 2005; Luzzo ve McWhirter, 2001; McWhirter, 1997; Migunde ve diğ., 2012; Özyer ve Azizoğlu, 2014; Patton ve diğ., 2003; Raque-Bogdan ve diğ., 2013; Simpson ve diğ., 2004) cinsiyete göre algılanan kariyer engellerinde manidar bir fark olduğu bulgusuna ulaşılrken, bazılarında (Creed ve diğ., 2007) ise olmadığı bulgusuna ulaşıldığı görülmüştür. Bu çalışmada cinsiyet açısından üniversite öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerinde manidar bir fark bulunmamış olması beklenen bir durum değildir. Öte yandan cinsiyete göre algılanan kariyer engellerinde manidar bir fark olduğu bulgusuna ulaşan araştırmacıların bunun nedeni olarak toplumsal cinsiyet rollerini gösterdikleri görülmektedir. Halbuki çalışmada sorulan cinsiyet sorusu ile cinsiyete ilişkin toplumsal bakış açısını anlamak zor olabilecektir. Bir başka ifade ile cinsiyet eşitliği ya da uzlaşma ve sınır çizmeyle ilişkili farklı cinsiyet süreçleri ile ilgili sosyal değişimin etkisinin bu çalışma ile elde edilen verilerden çıkarsamanın zor olabileceği söylenebilir. Buradan hareketle cinsiyet kavramından ziyade toplumsal yargıların cinsiyete yükledikleri anlamın algılanan engellerle ilişkili olabileceği söylenebilir. Dolayısıyla cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerinde fark çıkmamasının nedeni bu çalışmada cinsiyetin toplumsal cinsiyet rollerine dayalı farklılık olarak değil, sadece biyolojik farklılık olarak sorulmuş olmasından kaynaklanabilir.

Bu çalışmanın dışsal geçerlik ve genellenebilirliğe ilişkin birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu çalışma 2015-2016 güz öğretim yıllarında güneybatıdaki bir ilde yer alan orta büyüklükte bir üniversitenin Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan üniversite son sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular ancak benzer özelliklere sahip üniversite öğrencilerine genellenebilir. Farklı üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler ile bu çalışma yenilendiği takdirde çalışmanın dışsal geçerliği yükseltilebilir ve böylece çalışma genellenebilir.

4.2. Sonuç ve Öneriler

Araştırmada bölüm seçiminde arkadaş etkisi, kariyer kararı verme yetkinliği ve sürekli kaygı değişkenlerinin üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerini manidar olarak yordadığı, bölüm seçiminde aile ve öğretmen etkisi ve akademik not ortalaması değişkenlerinin ise manidar olarak yordamadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca cinsiyete göre üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerinde manidar bir fark olmadığı görülmektedir. Araştırmada elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda çeşitli önerilerde bulunulmuştur. İlgili öneriler aşağıda maddeler haline verilmiştir:

Bu çalışma farklı kültürel oryantasyona veya sosyo-ekonomik düzeye sahip ya da farklı sınıf düzeylerinde olan bireylerde bir başka ifade ile farklı örneklem gruplarında yeniden test edilebilir. Böylelikle çalışmadan elde edilen sonuçların genellenebilirliğine ilişkin yeni kanıtlar elde edilebilir.

Bu çalışmada bölüm seçiminde arkadaş etkisi, kariyer kararı verme yetkinliği ve sürekli kaygı değişkenlerinin üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerinin %25'ini açıkladığı görülmektedir. Araştırmacılar üniversite öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerini etkileyebilecek destek, kariyer seçimi ve hedefleri gibi farklı değişkenler ile yeniden bir çalışma planlayabilirler.

Çalışma kapsamında veri toplanan çalışma grupları incelendiğinde, kadın öğrencilerin oranının erkek öğrencilerin oranından daha fazla olduğu görülmektedir. Buradan hareketle cinsiyet açısından daha homojen dağılımların söz konusu olduğu yeni çalışmalar ile cinsiyet değişkeni ile algılanan kariyer engelleri arasındaki ilişki yeniden incelenebilir.

Bu çalışmada kariyer seçimindeki arkadaş etkisinin üniversite son sınıf öğrencilerinin kariyer engellerini doğrudan yordadığı belirlenmiştir. İlgili literatürde kariyer engelleri ve arkadaş etkisini birlikte inceleyen araştırmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Buradan hareketle farklı çalışmalarda kariyer engelleri ve arkadaş ilişkileri farklı boyutlarıyla tekrar incelenebilir.

Alan çalışanları bu çalışmanın sonuçlarından faydalanarak okuldan işe geçiş gibi zorlu bir süreç içerisinde olan üniversite son sınıf öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerini azaltmak amacıyla kariyer kararı verme öz-yeterliğini artırıcı ve sürekli kaygı düzeylerini azaltıcı çalışmalar planlayabilirler. Yine bölüm seçimlerinde arkadaşlarından ziyade bilgi alabilecekleri farklı kaynaklar hakkında bilgi vermek amacıyla çalıştay, konferans gibi bilgilendirici toplantılara yer verilebilir. Alan çalışanları üniversite son sınıf öğrencilerinin kariyer yollarını çizmelerinde öğrencilerin çevrelerinden ve kendilerinden algıladıkları kariyer engellerini azaltmak amacıyla sürekli kaygı, kariyer kararı verme öz-yeterliği ve bölüm seçiminde arkadaş etkisi değişkenlerine ilişkin etkinlik ve müdahalelerin yer aldığı programlar geliştirebilirler.

Son olarak öğrencilere yönelik sunulabilecek kariyer psikolojik danışmanlığı hizmetinin önemi ortaya çıkmaktadır. Kariyer engelleri hakkında fikir sahibi olan öğrenci, kariyer danışması alanında yapılan programlara katılabilir, bireysel ya da grupta psikolojik danışma yardımı alabilir ya da kariyer engelleri ile ilgili güncel yayın ve toplantıları takip edebilirler. Üniversitelerde psikolojik danışma merkezlerinin yanı sıra kariyer planlama merkezleri ya da

Türkiye İş Kurumu gibi yetkili kurum ve kuruluşların da kariyer engellerine yönelik işbirliği içerisinde hareket etmeleri bu engellerin azaltılmasında katkı sağlayabilir.

5. KAYNAKLAR

- Alika, I. H. (2010). Parental and peer group influence as correlates of career choice in humanities among secondary school students in Edostate Nigeria. *Journal of Research in Education and Society*, 1(1), 178-185.
- Ann-Yi, S. (2010). *Predictors of career decision-making self-efficacy in Asian American college students*. Unpublished doctoral dissertation. University of Houston, Houston, TX.
- Ayık, Y. Z., Özdemir, A. ve Yavuz, U. (2007). Lise türü ve mezuniyet başarısının kazanılan fakülte ile ilişkisinin veri madenciliği tekniği ile analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 441-454.
- Aytekin, A. (2005). *Meslek seçimini etkileyen sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler Isparta örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Bacanlı, F. (2012). Kariyer karar verme güçlükleri ve meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançların ilişkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 86-95.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Bandura, A. (2006). Adolescent development from an agentic perspective. In F. Pajares & T. Urdan (Eds.). *Self-efficacy beliefs of adolescents*, (pp 1-43). Greenwich, CT: Information Age Publishing.
- Betz, N. E. (2000). Self-efficacy theory as a basis for career assessment. *Journal of Career Assessment*, 8(3), 205-222.
- Betz, N. E., Klein, K., & Taylor, K. M. (1996). Evaluation of a short form of the Career Decision-Making Self-Efficacy Scale. *Journal of Career Assessment*, 4, 47-57.
- Bordin, E. S. (1946). Diagnosis in counseling and psychotherapy. *Educational and Psychological Measurement*, 6, 169-184.
- Braunstein-Bercovitz, H., Benjamin, B. A., Asor, S., & Lev, M. (2012). Insecure attachment and career indecision: Mediating effects of anxiety and pessimism. *Journal of Vocational Behavior*, 81(2), 236-244.
- Büyüköze-Kavas, A. (2014). A psychometric evaluation of the Career Decision Self-Efficacy Scale-Short Form with Turkish university students. *Journal of Career Assessment*, 22(2), 386-397.
- Cardoso, P., & Marques, J. F. (2008). Perception of career barriers: The importance of gender and ethnic variables. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 8, 49-61.
- Ceylan, S., Coştur, S., Çifiliz-Kınay, G., Demirhan, H., Demirtaş-Zorbaz, S., Dinçel, F., Doğan, N., Ersel, D., Kayhan, Y., Kelecioğlu, H. ve Ulaş, Ö. (2015). *Üniversite ve meslek seçimini etkileyen etmenler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Constantine, M. G., Wallace, B. C., & Kindaichi, M. M. (2005). Examining contextual factors in the career decision status of African American adolescents. *Journal of Career Assessment*, 13(3), 307-319.
- Creed, P. A., Conlon, E. G., & Zimmer-Gembeck, M. J. (2007). Career barriers and reading ability as correlates of career aspirations and expectations of parents and their children. *Journal of Vocational Behavior*, 70(2), 242-258.
- Creed, P. A., Patton, W., & Bartrum, D. (2004). Internal and external barriers, cognitive style, and the career development variables of focus and indecision. *Journal of Career Development*, 30(4), 277-294.
- Crites, J. O. (1969). *Vocational psychology*. New York: McGraw-Hill.
- Doğan, S. (2000). Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberliğin durumu ve geleceğe ilişkin yönelimler. *Eğitim ve Bilim*, 25(118), 1-8.
- Ennis, K. E. (2006). *The relationships among hope, family functioning, career barriers, career decision-making, self-efficacy, and involvement in a school-to-work program*. Unpublished Doctoral Dissertation. New Mexico State University, New Mexico.
- Erdemir, N. (2010). Fizik öğretmenleri adaylarının bölümü tercih nedenleri ve mekanik konularında akademik başarı düzeylerine etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 1-14.

- Fabian, E. S., Beveridge, S., & Ethridge, G. (2009). Differences in perceptions of career barriers and supports for people with disabilities by demographic, background and case status factors. *Journal of Rehabilitation*, 75(1), 41-45.
- Field, A. P. (2005). *Discovering statistics with SPSS* (2nd ed.). London: Sage.
- Fuqua, D. R., Seaworth, T. B., & Newman, J. L. (1987). The relationship of career indecision and anxiety: A multivariate examination. *Journal of Vocational Behavior*, 30(2), 175-186.
- Gati, I., Krausz, M., ve Osipow, S. H. (1996). A taxonomy of difficulties in career decision-making. *Journal of Counseling Psychology*, 43, 510-526.
- Genç, G., Kaya, A. ve Genç, M. (2007). İnönü Üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin mesleki seçimini etkileyen faktörler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(14), 49-63.
- Gushue, G. V., Clarke, C. P., Pantzer, K. M., & Scanlan, K. R. (2006). Self-efficacy, perceptions of barriers, vocational identity, and the career exploration behavior of Latino/a high school students. *The Career Development Quarterly*, 54(4), 307-317.
- Hamamcı, Z. (2005). *Çocuğunuzun meslek gelişimine nasıl yardımcı olabilirsiniz? Anne baba el kitabı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hashim, H. M., & Embong, A. M. (2015). Parental and peer influences upon accounting as a subject and accountancy as a career. *Journal of Economics Business and Management*, 3(2), 252-256.
- İnanđı, Y. (2009). The barriers to career advancement of female teachers in Turkey and their levels of burnout. *Social Behavior and Personality: An international journal*, 37(8), 1143-1152.
- İşık, E. (2012). The relationship of career decision self-efficacy, trait anxiety and affectivity among undergraduate students. *Psychological Reports: Human Resources & Marketing*, 111(3), 805-813.
- Jackson, M. A., Kacanski, J. M., Rust, J. P., & Beck, S. E. (2006). Constructively challenging diverse inner-city youth's beliefs about educational and career barriers and supports. *Journal of Career Development*, 32(3), 203-218.
- Jerusalem, M. (1990). Temporal patterns of stress appraisals for high and low anxious individuals. *Anxiety Research*, 3(2), 113-129.
- Keller, B. K., & Whiston, S. C. (2008). The role of parental influences on young adolescents' career development. *Journal of Career Assessment*, 16(2), 198-217.
- Kelly, R. R., & Hatcher, T. (2013). Decision-making self-efficacy and barriers in career decision making among community college students. *Community College Journal of Research and Practice*, 37(2), 103-113.
- Köküsoy, K. (2008). *Endüstri meslek liselerinde bir meslek alanına yönelmiş olan öğrencilerin mesleki olgunluk ve algıladıkları aile desteği düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Korkut- Owen, F., Kepir, D. D., Özdemir, S., Ulaş, Ö. ve Yılmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 135-151.
- Korkut, F. (2007). Psikolojik danışmanların mesleki rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile ilgili düşünceleri ve uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 187-197.
- Kracke, B. (2002). The role of personality, parents and peers in adolescents' career exploration. *Journal of Adolescence*, 25(1), 19-30.
- Lee, S. A., & Park, H. S. (2012). Influence of temporal distance on the perceived importance of career-related self-efficacy and outcome expectations. *Journal of Career Development Quarterly*, 60(3), 194-206.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (2002). Social cognitive career theory. In D. Brown (Ed.). *Career choice and development*, (pp. 255-311). John Wiley & Sons.
- Lindley, L. D. (2005). Perceived barriers to career development in the context of social cognitive career theory. *Journal of Career Assessment*, 13(3), 271-287.
- London, M. (2014). *Career barriers: How people experience, overcome, and avoid failure*. New York: Psychology Press.

- Luzzo, A. D., & McWhirter, H. E. (2001). Sex and ethnic differences in the perception of educational and career-related barriers and levels of coping efficacy. *Journal of Counseling & Development, 79*(1), 61-67.
- McWhirter H. E. (1992). *A test of the career commitment and aspirations of Mexican American high school girls*. Unpublished doctoral dissertation. Arizona State University, Temple, AZ.
- McWhirter, E. H. (1997). Perceived barriers to education and career: Ethnic and gender differences. *Journal of Vocational Behavior, 50*(1), 124-140.
- Migunde, Q., Agak, J., & Odiwuor, W. (2012). Gender differences, career aspirations and career development barriers of secondary school students in Kisumu municipality. *Gender & Behaviour, 10*(2), 4987-4991.
- Mikkonen, J., Heikkilä, A., Ruohoniemi, M., & Lindblom-Ylänne, S. (2009). "I study because I'm interested": University students' explanations for their disciplinary choices. *Scandinavian Journal of Educational Research, 53*(3), 229-244.
- Miller, A. D., & Rottinghaus, P. J. (2014). Career indecision, meaning in life, and anxiety: An existential framework. *Journal of Career Assessment, 22*(2), 233-247.
- Mori, S. (2004). *Anticipated career barrier of female Japanese college students in Japan*. Unpublished doctoral dissertation. University of California, Santa Barbara, CA.
- Naz, A., Saeed, G., Khan, W., Khan, N., Sheikh, I., & Khan, N. (2014). Peer and friends and career decision making: A critical analysis. *Middle-East Journal of Scientific Research, 22*(8), 1193-1197.
- Öner, N. ve Le Compte, A. (1985). *Durumluk – Sürekli Kaygı Envanteri el kitabı*. (2. Basım). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Özyer, K. ve Azizoğlu, Ö. (2014). İş hayatında kadınların önündeki cam tavan engelleri ile algılanan örgütsel adalet arasındaki ilişki. *AİBÜ-İİBF Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10*(1), 95-106.
- Özyürek, R. (2013). Sosyal-bilişsel yaklaşımlar. B. Yeşilyaprak (Ed.). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: kuramdan uygulamaya* (s. 219-271). Ankara: Pegem Akademi.
- Park, K., Woo, S., Park, K., Kyea, J., & Yang, E. (2016). The mediation effects of career exploration on the relationship between trait anxiety and career indecision. *Journal of Career Development, 43*(1), 1-13.
- Patton, W., Creed, P. A., & Watson, M. (2003). Perceived work related and non-work related barriers in the career development of Australian and South African adolescents. *Australian Journal of Psychology, 55*(2), 74-82.
- Poll, N. I. (2003). *The role of social support in the career decision-making of urban adolescents*. Unpublished doctoral dissertation. University at Albany State University of New York, NY.
- Quimby, J. L., & O'Brien, K. M. (2004). Predictors of student and career decision-making self-efficacy among nontraditional college women. *The Career Development Quarterly, 52*(4), 323-339.
- Raque-Bogdan, T. L., Klingaman, E. A., Martin, H. M., & Lucas, M. S. (2013). Career-related parent support and career barriers: an investigation of contextual variables. *The Career Development Quarterly, 61*(4), 339-353.
- Rivera, L. M., Chen, E. C., Flores, L. Y., Blumberg, F., & Ponterotto, J. G. (2007). The effects of perceived barriers, role models, and acculturation on the career self-efficacy and career consideration of Hispanic women. *The Career Development Quarterly, 56*(1), 47-61.
- Şahin, İ., Zoraloğlu, Y. R. ve Fırat, N. Ş. (2011). Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçları, eğitsel hedefleri, üniversite öğreniminden beklentileri ve memnuniyet durumları. *Educational Administration: Theory and Practice, 17*(3), 429-452.
- Sarıkaya, T. ve Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7*(2), 393-423.
- Savickas, M. L. (1991). The meaning of work and love: career issues and interventions. *Career Development Quarterly, 39*, 315-324.
- Simpson, R., Sturges, J., Woods, A., & Altman, Y. (2004). Career progress and career barriers: women MBA graduates in Canada and the UK. *Career Development International, 9*(5), 459-477.
- Stead, G. B., Els, C., & Fouad, N. A. (2004). Perceived career barriers among South African high school learners. *South African Journal of Psychology, 34*(2), 206-221.
- Sürücü, M. (2005). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Sürücü, M. (2011). *Mesleki seçim hedeflerinin kariyer engelleri ve sosyal bilişsel değişkenler tarafından yordanmasına ilişkin bir model sınaması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Swanson, J. L., & Tokar, D. M. (1991). College students' perception of barriers to career development. *Journal of Vocational Behavior, 38*, 92-106.
- Swanson, J. L., & Woitke, M. B. (1997). Theory into practice in career assessment for women: Assessment and intervention regarding perceived career barriers. *Journal of Career Assessment, 5*, 431-450.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. Pearson Education. Boston, MA.
- Taylor, K. M., & Betz, N. E. (1983). Applications of self-efficacy theory to the understanding and treatment of career indecision. *Journal of Vocational Behavior, 22*, 63-81.
- Terry, B. (1994). Career development for high fliers. *Management Development Review, 7*(6), 20-24.
- Tien, H. L. S., Wang, Y. F., & Liu, L. C. (2009). The role of career barriers in high school students' career choice behavior in Taiwan. *The Career Development Quarterly, 57*(3), 274-288.
- Vignoli, E. (2015). Career indecision and career exploration among older French adolescents: The specific role of general trait anxiety and future school and career anxiety. *Journal of Vocational Behavior, 89*, 182-191.
- Williamson, E. G. (1939). *How to council students*. New York: McGraw-Hill.
- Wright, S. L., Perrone-McGovern, K. M., Boo, J. N., & White, A. V. (2014). Influential factors in academic and career self-efficacy: attachment, supports, and career barriers. *Journal of Counseling & Development, 92*(1), 36-46.
- Yeşilyaprak, B. (2012). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığında paradigma değişimi ve Türkiye açısından sonuçlar: Geçmişten geleceğe yönelik bir değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12*(1), 97-118.

Extended Abstract

The situation of career decision-making is no longer perceived as a simple process, but rather a more comprehensive process that consists of many complex structures. There are many variables that affect career decision-making and the structure that can be perceived as complex. The studies carried out show that career decision-making is affected by many variables such as socio-economic factors, cultural factors, interests, skills, and value. Another variable that has an effect on students' career choice which is suitable for themselves is perceived career barriers. Career barriers are structures that are related to individuals' lives in many ways. When the related literature is reviewed, it is seen that there are limited number of studies that analyze perceived career barriers of undergraduate students in Turkey. In this sense, with the purpose of supporting career development of final year undergraduate students, it gains importance to carry out studies on both academic and practical level in order to determine which variables affect their perceived career barriers. From this point of view, the aim of this study is to put forward students' predictive level of perceived career barriers of career decision-making self-efficacy, trait anxiety, peer, teacher and family effect on career choices, and GPA of the senior students.

Study group of the research consists of 306 final year undergraduate students in total who study various programs at Faculty of Education of the University in the southwest of Turkey, in 2016-2017 academic year fall semester. Following extreme value analysis, some data has been extracted from the data set. Analyzes have been performed on data obtained from 275 (181 female, 93 male, 1 unstated gender) final year undergraduate students. As data collection tools, Perceived Career Barriers Scale, Career Decision Self-Efficacy Scale Short-Form, Trait Anxiety Scale and Personal Information Form were used. For analyzing the data, multi-linear regression analysis and t-test analysis for unrelated samples were used depending upon problem and sub-problems.

In the related sample, it was seen that regression assumptions (multicollinearity, normal distribution, autocorrelation) were fulfilled. From this point of view, findings obtained by multi-linear regression analysis were presented. According to research findings, it was determined that variables of peer effect on career choices ($t=3,352$, $p<0,01$), career decision-making self-efficacy ($t=-2,492$, $p<0,05$) and trait anxiety ($t=8,172$, $p<0,001$) significantly predicted perceived career barriers of final year undergraduate students ($R=0,50$, $R^2=0,25$, $p<0,01$). On the other hand, regression co-efficiency related to variables of family effect on career choice ($t=-0,440$, $p>0,05$), teacher effect on career choice ($t=-1$,

109, $p>0,05$) and GPA ($t=-0,071$, $p>0,05$) was not found statistically significant. Independent variables explain approximately 25% of total variance at related perceived career barriers points. There was not a significant difference on final year undergraduate students' perceived career barriers according to gender from demographic variables. In a similar way, there was also no difference on final year undergraduate students' perceived career barriers according to the situation of received career counseling help or not during the high school years ($t=-0,578$, $p>0,05$).

It is encountered in the related literature that there are studies stating that the level of individuals' perceived career barriers and that of career decision-making self-efficacy are related notions. From this point of view, it can be said that having a negative relationship between perceived career barriers and career decision-making self-efficacy obtained from this study is an expected situation. On the other hand, it was seen that there is a limited number of studies on positive relationships between career barriers, trait anxiety and peer effect on career choice, which are other findings of the study. However, the effect of friends and trait anxiety on career decision-making during the high school years is a subject often dealt with in the studies. From this point of view, it can be said that negative effect of trait anxiety and friends on career decision process can be perceived as a career barrier. The fact that family and teacher effect on career choice is not related to career barrier can be explained with that these individuals have not interfered in students' decisions in a controlling way. As another finding, it was found out that there is not a significant difference on perceived career barriers of final year undergraduate students according to the situation of received career counseling help or not concerning career choice. This finding is not supported by the related literature. The reason why the result obtained is not supported by the related literature may be related to the legal and educational systems stated in Turkey. Another finding obtained from this study is that the student's GPA does not significantly predict the career barriers of final year undergraduate students. This finding brings into mind that university admission exam score may be evaluated as success indicator of students, rather than GPA. As another finding, the fact that perceived career barriers of final year undergraduate students do not change according to gender can be explained with inhomogeneous distribution of the group.

Researchers and practitioners can receive some suggestion in line with the results of the study. Independent variables analyzed in this study explain approximately 25% of total variance. This finding shows that there are other variables that can affect career barriers, except for the variables taken into the study. Researchers can once again plan a study with different variables such as support, career choice and objectives that can have an effect on perceived career barriers of undergraduate students. In this study it is detected that career barriers of the final year undergraduate students do not make any difference according to gender, but gender factor can be analyzed again with new studies in which more homogeneous distribution in terms of gender being at stake. In different studies, the effect of career counseling help received at university on career barriers can be analyzed. By utilizing results of this study, researchers can carry out studies on variables of career decision-making self-efficacy, trait anxiety and peer effect on career decision in order to reduce perceived career barriers of final year undergraduate students who are in a tough process of switching from university to work in real life.